

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

9. november 2004*

I sag C-338/02,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF,

indgivet af Högsta domstolen (Sverige) ved kendelse af 10. september 2002, indgået til Domstolen den 23. september 2002, i sagen:

Fixtures Marketing Ltd

mod

Svenska Spel AB,

* Processprog: svensk.

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas og K. Lenaerts (refererende dommer) samt dommerne J.-P. Puissechet, R. Schintgen, N. Colneric og J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: C. Stix-Hackl

justitssekretærer: ekspeditionssekretærene M. Múgica Arzamendi og M.-F. Contet,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 30. marts 2004,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Fixtures Marketing Ltd ved advokat J. Ågren
- Svenska Spel AB ved advokaterne M. Broomé et S. Widmark
- den belgiske regering ved A. Snoecx, som befuldmægtiget, bistået af advocaat P. Vlaeminck
- den tyske regering ved W.-D. Plessing, som befuldmægtiget
- den nederlandske regering ved S. Terstal, som befuldmægtiget

- den portugisiske regering ved A.P. Matos Barros og L. Fernandes, som befuldmægtigede

- den finske regering ved E. Bygglin og T. Pynnä, som befuldmægtigede

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved C. Tufvesson og K. Banks, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. juni 2004,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7 i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser (EFT L 77, s. 20, herefter »direktivet«).

- 2 Anmodningen er fremsat under en sag mellem selskabet Fixtures Marketing Ltd (herefter »Fixtures«) og selskabet Svenska Spel AB (herefter »Svenska Spel«). Tvisten er opstået på grund af Svenska Spels anvendelse af oplysninger vedrørende kampe i engelske og skotske fodboldmesterskaber med henblik på at organisere tipsspil. o

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

- 3 Ifølge direktivets artikel 1, stk. 1, vedrører direktivet den retlige beskyttelse af databaser, uanset deres form. Database er i samme direktivs artikel 1, stk. 2, defineret som »en samling af værker, data eller andet selvstændigt materiale, der er struktureret systematisk eller metodisk og kan konsulteres individuelt ved brug af elektronisk udstyr eller på anden måde«.
- 4 Direktivets artikel 3 indfører en ophavsretlig beskyttelse af »databaser, som på grund af udvælgelsen eller struktureringen af indholdet udgør ophavsmandens egen intellektuelle frembringelse«.
- 5 Direktivets artikel 7 indfører med følgende ordlyd en sui generis-ret:

»Beskyttelsens genstand

1. Når indsamling, kontrol eller præsentation af en databases indhold ud fra et kvalitativt eller kvantitativt synspunkt er udtryk for en væsentlig investering, sikrer medlemsstaterne databasens fremstiller en ret til at forbyde udtræk og/eller genanvendelse af hele basens indhold eller en væsentlig del deraf, vurderet kvalitativt eller kvantitativt.

2. I dette kapitel forstås ved:

- a) »udtræk«: permanent eller midlertidig overførsel af hele en databases indhold eller en væsentlig del deraf til et andet medium på en hvilken som helst måde eller i en hvilken som helst form

- b) »genanvendelse«: enhver form for tilgængeliggørelse for almenheden af hele databasens indhold eller en væsentlig del deraf ved spredning af eksemplarer, udlejning, online-transmission eller på anden måde. Første gang et eksemplar af en database sælges i Fællesskabet af rettighedshaveren eller med dennes tilladelse, er rettighedshaverens ret til at udøve kontrol med videresalg af dette eksemplar inden for Fællesskabet udtømt.

Offentligt udlån er ikke udtræk eller genanvendelse.

3. Den i stk. 1 omhandlede ret kan overdrages, overføres eller gives i kontraktlig licens.

4. Den i stk. 1 omhandlede ret gælder, uanset om databasen er genstand for ophavsret eller anden beskyttelse. Endvidere gælder den, uanset om databasens indhold er genstand for ophavsret eller anden beskyttelse. Beskyttelsen af databaser efter den i stk. 1 omhandlede ret berører ikke rettigheder, som måtte eksistere med hensyn til basens indhold.

5. Gentagne og systematiske udtræk og/eller genanvendelser af uvæsentlige dele af databasens indhold, der kan sidestilles med handlinger, som strider mod en normal udnyttelse af basen, eller som skader databasefremstillerens legitime interesser urimeligt, er ikke tilladt.«

Nationale bestemmelser

- 6 Beskyttelsen af databaser er i svensk ret reguleret ved lagen (1960:729) om upphovsrätt til litterära och konstnärliga verk (ophavsretsloven, herefter »1960-loven«).
- 7 I henhold til § 49, stk. 1, i 1960-loven, som ændret ved lov nr. 790 af 1997 om gennemførelse af direktivet i svensk ret (herefter »1997-loven«), har den, som fremstiller et katalog, en tabel eller et tilsvarende arbejde, hvori et større antal data er sammenstillet, eller som er udtryk for en væsentlig investering, eneret til at fremstille eksemplarer af sit arbejde og gøre det tilgængeligt for almenheden.
- 8 1960-loven indeholder ingen bestemmelser, der svarer til direktivets artikel 7, stk. 5. Det fremgår imidlertid af forarbejderne til 1997-loven, at den beskyttelse, der følger af 1960-lovens § 49, vedrører selve databasen eller en væsentlig del heraf, og at eneretten følgelig ikke omfatter retten til at kopiere særskilte data fra databasen eller uvæsentlige dele heraf. I henhold til forarbejderne kan en gentagen anvendelse af

uvæsentlige dele af arbejdet imidlertid ligestilles med anvendelse af væsentlige dele af arbejdet.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 9 De professionelle fodboldmesterskaber arrangeres i England af Football Association Premier League Ltd og Football League Ltd og i Skotland af Scottish Football League. Tilrettelæggelsen indbefatter udarbejdelse af programmer over kampe, der skal spilles i løbet af den pågældende sæson, dvs. ca. 2 000 kampe pr. sæson i England og 700 kampe — ligeledes pr. sæson — i Skotland. Disse informationer lagres elektronisk og offentliggøres bl.a. i brochurer dels i kronologisk orden, dels opbygget omkring det pågældende hold.

- 10 Det arbejde, der er forbundet med udarbejdelsen af kampprogrammerne, begynder et år før starten af den pågældende sæson.

- 11 Arrangørerne af de engelske og skotske fodboldmesterskaber har overdraget det til selskabet Football Fixtures Ltd ved hjælp af licenskontrakter at forvalte udnyttelsen af kampprogrammer for disse mesterskaber. Fixtures har selv fået overdraget retten til at repræsentere indehaverne af de intellektuelle rettigheder, der er forbundet med disse programmer.

- 12 Svenska Spel organiserer i Sverige tipsspil, der bl.a. vedrører kampe i de engelske og skotske fodboldmesterskaber. Til dette formål gengiver selskabet data vedrørende disse kampe på sine tipskuponer.

- 13 I februar 1999 anlagde Fixtures — efter at Svenska Spel havde afslået Fixtures' henvendelse om at betale en afgift for en licens til udnyttelse — sag ved Gotlands tingsrätt (Sverige) med påstand om erstatning for den skade, der var forbundet med, at Svenska Spel mellem den 1. januar 1998 og den 16. maj 1999 havde anvendt data fra kampprogrammerne for de engelske og skotske fodboldmesterskaber. Til støtte for sin påstand gjorde Fixtures gældende, at databaserne, der rummer oplysningerne vedrørende de nævnte programmer, var beskyttet i henhold til § 49 i 1960-loven, og at Svenska Spels anvendelse af oplysningerne fra programmerne udgjorde en tilsidesættelse af fodboldligaernes intellektuelle ejendomsrettigheder.
- 14 Ved dom af 11. april 2000 frifandt tingsrätten Svenska Spel for Fixtures' påstand, idet den fandt, at kampprogrammerne for fodboldmesterskaberne ganske vist var omfattet af katalogbeskyttelsen, da de var udtryk for væsentlige investeringer, men at Svenska Spels anvendelse af data, der var udtrukket af programmerne, ikke tilsidesatte Fixtures' rettigheder.
- 15 I appelsagen stadfæstede Svea hovrätt (Sverige) ved dom af 3. maj 2001 tingsrättens dom. Uden at hovrätten udtrykkeligt tog stilling til spørgsmålet, om programmerne for fodboldmesterskaberne er beskyttet i henhold til 1960-lovens § 49, fandt den, at det ikke var bevist, at de oplysninger, der fremgik af Svenska Spels tipskuponer, var blevet udtrukket fra fodboldligaernes databaser.
- 16 For Högsta domstolen har Fixtures nedlagt påstand om ophævelse af den appellerede dom.

- 17 Högsta domstolen har anført, at 1960-lovens § 49, som ændret ved 1997-loven, som gennemførelsesforanstaltning skal fortolkes i lyset af direktivet. Den har anført, at 1960-loven ikke præciserer, om og i givet fald i hvilket omfang der ved bedømmelsen af, om den er beskyttet ved sui generis-retten, skal lægges vægt på formålet med databasen. Den er endvidere i tvivl om, hvilken slags menneskelige og finansielle investeringer, der skal tages hensyn til ved bedømmelsen af, om der er tale om en væsentlig investering. Herudover er Högsta domstolen i tvivl om, hvad der skal forstås ved udtræk og/eller genanvendelse af hele databasens indhold eller en væsentlig del heraf, og hvad der skal forstås ved normal udnyttelse og urimelig skade ved udtræk og/eller genanvendelse af uvæsentlige dele af en database.

- 18 På den baggrund har Högsta domstolen besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan en databasefremstiller ved vurderingen af, om en database er udtryk for en »væsentlig investering«, jf. [direktivets] artikel 7, stk. 1 [...], medregne en investering, som primært har til formål at skabe noget, som er fritstående fra databasen, og som sådan ikke blot omfatter indsamling, kontrol eller præsentation af indholdet i databasen? Har det i så fald nogen betydning, om investeringen eller dele heraf udgør en forudsætning for databasen?

2) Gælder beskyttelsen af en database i databasedirektivets forstand udelukkende aktiviteter, der er omfattet af databasefremstillerens hensigt med oprettelsen af databasen?

- 3) Hvad menes der med begrebet »en væsentlig del [...] [af basens indhold], vurderet kvalitativt eller kvantitativt« i artikel 7, stk. 1?

- 4) Er direktivets beskyttelse i henhold til artikel 7, stk. 1, henholdsvis artikel 7, stk. 5, hvad angår »udtræk og/eller genanvendelse« af indholdet i en database begrænset til en sådan anvendelse, som indebærer en direkte udnyttelse af databasen eller omfatter beskyttelsen også en sådan benyttelse, hvor indholdet indhentes fra andre kilder (andenhåndskilder) eller er alment tilgængeligt?

- 5) Hvorledes skal begreberne »normal udnyttelse« og »skader urimeligt« i artikel 7, stk. 5, fortolkes?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 19 Indledningsvis bemærkes, at den beskyttelsesordning, der er indført ved 1960-lovens § 49, stk. 1, som ændret ved 1997-loven, forudsætter, at der foreligger et katalog, en tabel eller et tilsvarende arbejde, »hvor i et større antal data er opstillet, eller som er udtryk for en væsentlig investering«.

- 20 Det følger af forelæggelseskendelsen, at Högsta domstolen ikke finder, at de omhandlede kampprogrammer for fodboldmesterskaber udgør et katalog med »et større antal data«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i 1960-lovens § 49. Den har derfor stillet det første spørgsmål med henblik på at få oplyst, hvad der skal forstås ved begrebet væsentlig investering i direktivets artikel 7, stk. 1.
- 21 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret bl.a. at få oplyst, om der skal tages hensyn til de investeringer, der er anvendt af den, der opretter en database, til selve frembringelsen af oplysningerne, med henblik på at bedømme, om der foreligger en væsentlig investering med hensyn til indsamling, kontrol eller præsentation af databasens indhold. Den ønsker endvidere oplyst, om direktivet har til formål at beskytte en database, der er resultatet af en hovedvirksomhed, der nødvendigvis indbefatter frembringelse af oplysninger.
- 22 Direktivets artikel 7, stk. 1, forbeholder beskyttelsen ved sui generis-retten databaser, der opfylder et bestemt kriterium, nemlig at indsamling, kontrol eller præsentation af deres indhold ud fra et kvalitativt eller kvantitativt synspunkt er udtryk for en væsentlig investering.
- 23 I henhold til direktivets betragtning 9, 10 og 12 er formålet med direktivet at fremme og beskytte investeringer i »datainformationslagrings- og datainformationssøgningssystemer«, der bidrager til udviklingen af informationsmarkedet i en sammenhæng, der er præget af en eksponentiel vækst i den informationsmængde, der produceres og behandles årligt inden for alle aktivitetssektorer. Det følger heraf, at begrebet investering, der er forbundet med indsamling, kontrol eller præsentation af en databases indhold, generelt skal forstås således, at det betegner den investering, der ligger i en oprettelse af denne database som sådan.

- 24 I den forbindelse skal begrebet investering, der er forbundet med indsamling af en databases indhold — som Svenska Spel og den tyske, den nederlandske og den portugisiske regering har understreget — forstås således, at det betegner de midler, der anvendes til fremskaffelsen af eksisterende selvstændigt materiale og dets samling i denne database, idet der ikke skal tages hensyn til midler, der bliver anvendt til selve frembringelsen af materialet. Som Svenska Spel og den tyske regering har anført, er formålet med beskyttelsen ved sui generis-retten, der er indført ved direktivet, nemlig at stimulere oprettelsen af lagrings- og behandlings-systemer for eksisterende informationer, og ikke frembringelsen af materiale, der senere kan samles i en database.
- 25 Denne fortolkning bekræftes af direktivets betragtning 39, hvorefter formålet med sui generis-retten er at garantere en beskyttelse mod uretmæssig tilegnelse af resultaterne af den økonomiske og faglige investering, der er medgået til »fremskaffelse og indsamling af indholdet« i en database. Som generaladvokaten har anført i punkt 51 til 56 i sit forslag til afgørelse, taler alle sprogversioner af denne betragtning 39 — uanset nogle små terminologiske afvigelser — for en fortolkning, hvorefter frembringelsen af det materiale, der er indeholdt i databasen, holdes uden for begrebet indsamling.
- 26 Direktivets betragtning 19, hvorefter kompilationen af flere optagelser af musik-udførelser på en cd ikke repræsenterer en investering, der er tilstrækkelig væsentlig til at være omfattet af sui generis-retten, giver et yderligere argument til støtte for denne fortolkning. Det følger nemlig heraf, at de midler, der anvendes til selve frembringelsen af de værker eller det materiale, der fremgår af databasen — i dette tilfælde på en cd — ikke kan sidestilles med en investering, der er forbundet med samlingen af den nævnte databases indhold, og følgelig ikke kan tages i betragtning ved vurderingen af, om den investering, der er forbundet med oprettelsen af databasen, er væsentlig.

27 Begrebet investering, der er forbundet med kontrollen af databasens indhold, skal forstås således, at det omfatter de midler, der med henblik på at sikre troværdigheden af den information, der er indeholdt i den nævnte database, anvendes til at kontrollere det fremskaffede materiales nøjagtighed ved oprettelsen af databasen, og mens den er i drift. Begrebet investering, der er forbundet med præsentationen af den omhandlede databases indhold, vedrører for sit vedkommende de midler, der har til formål at tilføre den nævnte database en informationsbehandlingsfunktion, dvs. de midler, der anvendes til den systematiske eller metodiske strukturering af de bestanddele, der er indeholdt i denne database, og til at muliggøre, at de kan konsulteres individuelt.

28 Investeringen, der er forbundet med oprettelsen af databasen, kan bestå i anvendelse af menneskelige, finansielle eller tekniske ressourcer, men den skal være væsentlig ud fra et kvantitativt eller et kvalitativt synspunkt. Den kvantitative bedømmelse vedrører midler, der kan gøres op i tal, og den kvalitative bedømmelse vedrører ikke-kvantificerbare indsats, såsom en intellektuel indsats eller et energiforbrug, jf. direktivets betragtning 7, 39 og 40.

29 I den forbindelse udelukker det forhold, at oprettelsen af en database er forbundet med en hovedvirksomhed, inden for hvis rammer den person, der opretter databasen, også frembringer det materiale, som er indeholdt i databasen, ikke som sådan, at denne person kan kræve at nyde sui generis-beskyttelsen, for så vidt den pågældende beviser, at indsamlingen, kontrollen eller præsentationen af dette materiale, således som det er præciseret i denne doms præmis 24-27, kvantitativt eller kvalitativt har givet anledning til en væsentlig investering, der er selvstændig i forhold til de midler, der er anvendt til frembringelsen af dette materiale.

- 30 Selv om fremskaffelsen af dataene og kontrollen af deres rigtighed på tidspunktet for oprettelsen af databasen i princippet ikke gør det nødvendigt for den person, der opretter databasen, at investere større midler, da der er tale om data, som den pågældende har frembragt, og som er til hans rådighed, kan samlingen af disse data, den systematiske eller metodiske strukturering af dem i databasen, foranstaltninger, der muliggør, at de kan konsulteres individuelt, og kontrollen af deres rigtighed i hele den periode, databasen er i drift, imidlertid kvantitativt og/eller kvalitativt set kræve en væsentlig investering i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i direktivets artikel 7, stk. 1.
- 31 I tvisten i hovedsagen svarer de midler, som i forbindelse med afviklingen af fodboldmesterskaber anvendes til fastsættelse af datoer, klokkeslæt og udvælgelse af holdene, værtshold og gæstehold, for de forskellige spilledage i mesterskaberne — som Svenska Spel og den belgiske, den tyske og den portugisiske regering har anført — til en investering, der er forbundet med frembringelsen af programmet for disse kampe. En sådan investering, der vedrører selve afviklingen af kampene, er forbundet med frembringelsen af de oplysninger, der er indeholdt i den omhandlede database, dvs. de oplysninger, der vedrører den enkelte kamp i de forskellige mesterskaber. Der kan derfor ikke tages hensyn til den inden for rammerne af direktivets artikel 7, stk. 1.
- 32 På den baggrund skal det undersøges, om det — bortset fra den i ovenstående præmis nævnte investering — til indsamlingen, kontrollen eller præsentationen af indholdet af et program for fodboldkampe kvantitativt eller kvalitativt set er nødvendigt at foretage en væsentlig investering.

33 Fremskaffelsen og samlingen af de oplysninger, som programmet for fodboldkampe består af, kræver ingen særlig indsats fra de professionelle ligaers side. De nævnte aktiviteter er nemlig uadskilleligt forbundet med frembringelsen af disse oplysninger, som ligaerne direkte medvirker til som ansvarlige for tilrettelæggelsen af fodboldmesterskaberne. Indsamlingen af indholdet af et program for fodboldkampe forudsætter således ingen selvstændig investering i forhold til den investering, som frembringelsen af oplysninger, der er indeholdt i dette program, kræver.

34 De professionelle fodboldligaer behøver ikke at lægge nogen særlig indsats i kontrollen af rigtigheden af oplysningerne vedrørende kampene i fodboldmesterskabet ved udarbejdelsen af programmet, da de nævnte ligaer medvirker direkte i frembringelsen af disse oplysninger. Med hensyn til kontrollen af nøjagtigheden af indholdet af kampprogrammerne i løbet af sæsonen, består denne, som det følger af Fixtures' bemærkninger, i at tilpasse bestemte oplysninger i disse programmer som følge af en eventuel udsættelse af en kamp eller en spilledag i mesterskabet, der er blevet bestemt af de professionelle ligaer eller efter aftale med dem. En sådan kontrol kan ikke anses for udtryk for en væsentlig investering.

35 Præsentationen af et program for fodboldkampe er også snævert forbundet med selve frembringelsen af de oplysninger, som programmet udgøres af. Dette bekræftes af, at forelæggelseskendelsen ikke indeholder nogen henvisninger til det arbejde eller de midler, der særligt er anvendt til en sådan præsentation. Præsentationen kan således ikke antages at kræve en selvstændig investering i forhold til den investering, der er forbundet med frembringelsen af de oplysninger, som programmet består af.

- 36 Det følger heraf, at hverken indsamlingen, kontrollen eller præsentationen af indholdet af et program for fodboldkampe er udtryk for en væsentlig investering, der kan retfærdiggøre en beskyttelse ved sui generis-retten, som er indført ved direktivets artikel 7.
- 37 Herefter må det første præjudicielle spørgsmål besvares med, at begrebet investering, der er forbundet med indsamling af indholdet til en database, i direktivets artikel 7, stk. 1, skal forstås således, at det betegner de midler, der anvendes til fremskaffelsen af eksisterende materiale og til samlingen heraf i den nævnte database. Det omfatter ikke midler, der anvendes til frembringelse af de bestanddele, der udgør en databases indhold. I forbindelse med udarbejdelsen af et program for kampe med henblik på afviklingen af fodboldmesterskaber, omfatter begrebet derfor ikke de midler, der anvendes til fastsættelse af datoer, klokkeslæt og kombinationerne af de hold, der skal spille mod hinanden to og to, med hensyn til de forskellige kampe i disse mesterskaber.
- 38 Herefter er der ikke længere anledning til at besvare de øvrige spørgsmål.

Sagens omkostninger

- 39 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Begrebet investering, der er forbundet med indsamling af indholdet til en database, i artikel 7, stk. 1, i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser skal forstås således, at det betegner de midler, der anvendes til fremskaffelsen af eksisterende materiale og til samlingen heraf i den nævnte database. Det omfatter ikke midler, der anvendes til frembringelse af de bestanddele, der udgør en databases indhold. I forbindelse med udarbejdelsen af et program for kampe med henblik på afviklingen af fodboldmesterskaber, omfatter begrebet derfor ikke de midler, der anvendes til fastsættelse af datoer, klokkeslæt og kombinationerne af de hold, der skal spille mod hinanden to og to, med hensyn til de forskellige kampe i disse mesterskaber.

Underskrifter